

ՆՈՅԵԱՆ ԵՂԱՒՆԻ

ՇԱՐԱԹԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՋՊԱՅԻՆ ԲԱՆԱԾԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՌԵՒՏԻՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՀԻՆԳՇԱՐԹԻ 15 ՄԱՅԻՍ 1852

ԹԻՒ 12

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հարաժապարի նախնիքայ թերթովը լեզուաբանական խնդրոյն վերջանալը համառօտիւ մը ծանուցինք։ Հիմայ ինչպէս որոշուին ալ հարկ կը համարուիք յարգի ընթերցողաց իմացընեւ։

Կիւլանէի հոգի լեզու (կայսերական հրամանագիր) և անոր կատարելագործութեանը համար հետզհետէ հաստատուած օրէնքները գլխաւորապէս սա երեք նպատակները ունին։

1. Օսմանեան կայսերական տէրութեան հրատարակութեան կենաց, պատուոյ և ընչից կատարեալ ապահովութիւն։

2. Հարկ գնելը և ժողովը համար կանոնաւոր եղանակ։

3. Օրք ժողովը համար նմանապէս կանոնաւոր եղանակ, և անոնց ծառայութեանը համար սրտեալ ժամանակ։

1840 ին եղած կայսերական հրապարակը որ լեզուաբանական խնդրոյն կը կանոնաւորէ, կրտէթէ ամեն հին և նոր օրէնքը, որոց նպատակը Բարձրագոյն դրան հպատակներու և բարեկեցութիւնն ու ապահովութիւնն է, լեզուաբանական, ինչպէս և ուրիշ ամեն գաւառներուն մէջ գործադրուելու են։ Եւ գործադրութիւնը հետզհետէ ամեն տեղ կ'ընէ։ Լեզուաբանական գաւառէն զատ, բայց առ բացառութիւնը վեհապալա կայսեր արդարադատ մոտցը հոգաւոր ընտրով երկարատեւ չէր կրնար տեսլ։ Եւսպաս փաշան խնդրեց իւր խնդիրը (բարի կարգադրութեան) լեզուաբանական մէջ գործադրութեանը համար երկրի և ժամանակի անցարմարութիւնն մը կը տեսնէր, և առ զատուութեանը կայսերական կանոնաւորութեան առաջը կը դնէր, ուսկից ծագեցան այն գաւառներուն որ Փուստէֆէնտիկն մեծ յարգութեամբն ու փորձառութեամբը և գերադրական աստիճանի բարձր գաղտնութեամբն ու համոզել ձգիւքը

բարձան ի միջոյ։ Վերջին ատենները խնդիրը ասոր վրայ կը կայանար թէ, լեզուաբանական մէջ մահապարտութեան վճիռները առանց կայսերական մեծութեան հրամանի կրնան մի առայժմ ի գործ դրուիլ։ Եւսպաս փաշան, առանց ուրանալը վեհապալա ինքնակալին կայսերական իրաւունքը կը խնդրէր որ մահապարտութեան վճիռները ինքնապաշտօն գործադրելոյ տասը տարի իրեն թողնուութիւն շնորհուի։ Կա հիւրէ Փուստէֆէնտիկն և Եւսպաս փաշայի խորհրդակցութեամբ առ խնդիրը հետեւեալ կերպիւ լուծուեց իր, և վեհապալա կայսեր հրամանաւը այս օրերս հաստատուեցաւ։

Սահման վճիռները երկու դաս բաժնուած են, և կայսերական սրինաց համեմատ կանոնաւոր գաղտնաւորութիւն պիտի տրուի։

1. Եւսպաս վճիռները որ կը տրուին առանց միջնորդութեան մասնաւոր անձանց, այսինքն ազգականաց սպանելոյն, ամեն ալ կատարուի գրեթէ անմիջապէս պիտի խրկուին գաղտնաւորութիւն բոլոր թուղթերով, որ քննուին ու կայսերական մեծութեան հաստատութիւնը ընդունին կամ մերժուին։ Եւսպաս գաղտնաւորութեան կենաց կամ մահապարտութեան վճիռը միայն կատարուեալ պիտի պիտի որոշուի։

2. Եւսպաս վճիռները որ պատկերայն ազգականաց խնդրանքը արուած են, (այսինքն եւ թէ ասոնք արեւան գինը չընդունելով) գաղտնաւորութեան մահապարտութեան պատժուիլը կը խնդրեն, որն որ մահապարտութեան օրինաց նայելով Սուլթանները անգամ չեն կրնար ետ ձգել կամ փոխել) լեզուաբանական իրաւունքն ունի ի գործ դնելու առանց հրաման խնդրելու կայսերին։ Բայց առ իրաւունքը միայն ետ ձգելու համար շնորհուած է, այսու ամենայնիւ կուսակալը վճիռն գործադրութեանէն ետքը գաղտնաւորութեան վերաբերեալ բոլոր թուղթերը կատարանշուած լին զգուշ կը պարտաւորի։

Եւ որոշման կայսերական հաստատութեան հրապարակը անցեալ ուրբաթ երեկոյն Եւսպասի գրից իջեալ չղեկաւոր լեզուաբանական ուղարկուեցաւ։ Փուստէֆէնտիկն ալ նոյն առիթով հրաման քնաց որ կատարանշուած

լին գաղտնայ, ուր 15 կամ 20 օրէն կրպակուի։

— Լեզուաբանական առաւօտուն (հիմայ լեզուաբանական և Կապուլի Եֆէնտիկն) որոց առաջինը Կարսկատան և վերջինը Յունաստան (Օսմանեան կայսերական գետնան անուանած են, ինչպէս որ արդէն ծանուցած ենք) արքունի պալատը հրապարական այցելութեան երթալով վեհապալա կայսեր իրենց խոնարհ անհամութիւնը մատուցին և մեծ մարդասիրութեամբ ընդունուեցան։ Յիշեալ պաշտօնականները քանի մը օրէն մայրաքաղաքէս պիտի մեկնին իրենց պաշտօնատեղին երթալու։

— Բարձրագոյն դրան մալաթի օգոստոսի գլխաւոր պաշտօնայ Սիթատ Եֆէնտիկն կայսերական հրովարտաւոր ընտրուեցաւ որ Վերութեան քանի մը ատենէ ի վեր կախ մնացած մայրաքաղաքի հաշիւները կարգադրէ, և քիչ օրէն նոյն պաշտօնով պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս։

— Եւսպաս առաջ Օսմանեան կայսերական տէրութեան կողմէն Կերքի, Իսմայիլի և Լապադորի շիւկատոս անուանած Պարոնայք Սիթէլ Բարօք, Լեքսանդր Լեքսանդրիատի և Փիէր Թուսուլաճի, իրենց պաշտօնը վարելու համար պէտք եղած թուղթերը Սուսուկ կատարութեանէն ընդունելու են։

— Հալիլ փաշան այս առաւօտ մայրաքաղաքէս հասաւ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԱՒԱՆ ԺՆՈՒՆ 8 մայիսի։

Լեզուաբանական գործաց հաստատուելուն համար, նախարարաց կողմէն առաջարկուած և արդէն ընդունուած օրինագիրն մէջ փոփոխութիւններ մտցունելու մտք առաջարկութիւններ եղան նե ալ հակառակորդ կողմի կուսակիցներէն, բայց ամեն ալ հերքուեցան քուէից առաւելութիւնը միշտ նախարարաց կողմը գտնուելով, որն որ Օրտ Տէրպիկի նախագահութեանը հաստատ մնալուն ապացոյց մըն է։

Թեպէտ ազգային պահպան գործաց օրէնքին հաստատուիլը երկու շաբաթ առաջ ծանուցինք և այս խնդիրը արդէն հինգած կը

ՄՕՆԹԻՆ ԲԻՒՍԹՕ

(Հարաւանութիւն. տես թիւ 8 - 9 - 10 - 11)

— Սոյոք, կը կարծեն որ այս հօր եղբօր որդին անոր տարփածուն ըլլայ։

— Եւսպաս կը կարծեմ։ — Ի՞նչ գործ կըրնայ ունենալ քան տարեկան երիտասարդ մը տասն ու եօթը տարեկան սղջան հետ։

— Տանթէսը Բաթալանցուց գնաց կրտես։

— Եւս հոն էի գացած ատենը։

— Թէ որ նոյն կողմէն երթայինք, Փամֆիլ պանդոկապետին տունը լրտեսելու կը մտնայինք, ու գաւաթ մը Լամպիլի գինի խրմելով լուր առնելու կըսպասէինք։

— Ո՛ր լուր պիտի տար մեզի։

— Նամուրն վրայ կըլնէր, ու եղածը Տանթէսի գէմբին վրայ կը տեսնէնք։

— Լեթանքը քսաւ Բատուրուս, բայց գինիին ստակը գուն պիտի վճարես։

— Եւս, պատասխանեց Տանկար։

Երկուքնին ալ շուտ շուտ քալելով յիշեալ տեղը գացին։ Հոն հասնելով, մէկ շիշ գինի և երկու գաւաթ բերել տուին և Փամֆիլ պանդոկապետը Տանթէսին տասը վայր

կեան առաջ անցնելու տեսեր էր։ Եւսկի իմանալով որ Տանթէս Բաթալանցուց գացեր է, Տանկար ու Բատուրուս սօսի (քաւար) ու ժանտութեաններուն տակը նստան, որոնց ոտներուն մէջ թուցիկ խուրձ մը գարնան առաջին գեղեցիկօրերէն մէկը կ'երգէին։

Գ. Բաթալանցիք։

Հարիւր քալ անդին (ուրիշ որ այս երկու բարեկամները աչքերնին գէպ ի հորիզոնը, և ականջնին զգուշութեան դարձուցած Լամպիլի անիւ գինին կը խմէին), արեւն ու հիւսիսային արեւմտեան հողմէն ամայացեալ բլուրի մը ետեւ Բաթալանցուց պղտիկ գիւղը կար։

Օր մը անձանթ գաղթականներ Սպանիայէն մեկնելով, երկրիս հրաւանդանին վրայ եղան, ուր մինչև հիմայ կը բնակին, գետ չի գիտցուիր թէ ուրիշից եկան, և մէկ անձաւ յօթ լեզու մը կը խօսին։ Կլաւորներէն մէկը, որ գաւառական լեզուն կը հասկընար, Մարսիլայի հասարակութեան խնդրեց որ նոյն ամայի ու անբեր հրաւանդանը իրենց տան, ուր որ հին առուրը նաւաստիներուն պէս նաւերնին քաշեր էին, իրենց խնդիրը ընդունեցաւ, և երեք ամիս ետքը, այս ծո

վային Բահեմիացիները (չինկեանէ) բերող տասն երկու կամ տասն ու հինգ նաւերուն բոլորովը պղտիկ գիւղ մը ձեւացաւ։

Եւս գիւղը որ տարօրինակ ու զուարճալի տեսքով կէս մը Լաբաբի, կէս մըն ալ Սպանիայի ձեւով շինուած է, ան է՝ ուր որ հիմայ այս գաղթականաց սերունդը կը բնակի, և որոնք իրենց նախնեացը լեզուն կը խօսին։ Լեթեք կամ չորս դարերէ ի վեր այս պղտիկ հրաւանդանին վրայ կը բնակին, ուր ծովային թուցիկ երամի մը նման իջան առանց Մարսիլայի ժողովրդեանը խառնուելու։ ամուսնական ընկեր իրենց մէջէն ընտրելով, իրենց հայրենեաց սովորութիւնը ու օրէնքը կը պահեն, ինչպէս որ լեզուն ալ պահեցին։

Սեր ընթերցողները պէտք է որ մեզի հետ այս պղտիկ գիւղին մէկ հատիկ փողոցը գան, և ի միասին այն տեղի տուններուն մէկուն մէջ մտնեն, որուն դուռնի կողմը արեւակը գեղեցիկ գեղին գոյն մը տուած է, որ երկրիս յիշատակարաններուն յատուկ է՝ որուն և ներսի կողմը գեղնագոյն ծեփ մը ունի որ Սպանիայի պանդոկներուն միակ զարդն է։

Սե անուի թուի ու փայլուն մագերիմ

սեպուրի, բայց հաշակաւոր ատենաբաններու քանի մը ընտիր խօսքերը ուշադրութեան արժանի կարծելով՝ շարժապարհ մէջ կը հաւանութեամբ քննարկուին:

Ի որոշ փայլուն թղթերէն խորհրդարանին մէջ ըսաւ «Եթէ երկնային մարդիկը կը սխալին ու անոնց խորհրդին հետեւելու ընկնէք, ազգը միայն քանի մը հարիւր հազար լիւս ապարայ տեղը ծախս րրած պիտի ըլլայ՝ հանգիստ գտնելու համար. բայց եթէ դուք էք որ կը սխալեք, աներկիւղ պարտնայք, և ձեր խորհրդին հետեւելու ըլլա՞նք, տա՛ւ թանկ մեծին Պրիտանիոյ կործանմանը պատճառ կըրնայ ըլլա՞նք»:

— Ընդայն պահապան զօրաց հաստատութեան դէմ եղած ժողովներէն մեկուն մէջ երեւելի Բոպտէն ազատամէր աղետահանը երկար ատենաբանութիւն մը ըրաւ, որով նախ զինքը պաշտպանեց իրեն դէմ եղած ամբաստանութենէն, իբր թէ պահապան զօրաց հաստատութեան դէմ կենտրոնը՝ Ենդիսի անպաշտպան մնալը կուզէ: Ետքը պաշտպանութեան համար երկրին ունեցած միջոցները յիշեցնելով, թէ ցամաքային և ծովային զօրաց համար ներկայ 1852 տարուան մէջ ըլլալը ծախսուց գումարը 14,070,023 լիւսայի որոշուած է, և մէկ միլիոն լիւսայի չափ ալ 30 կամ 40 ամենամեծ շոգենաւաց տէրերուն կուտամբ տէրութեան թղթատարութիւնը կատարելու համար, ան պայմանով որ յիշեալ շոգենաւերը, որոց մեծութեան և ուժին հաւասարը աշխարհիս մէջ չկայ՝ պատերազմի ժամանակ յատկապէս տէրութեան ծախսին: Եւ 15 միլիոն լիւսա ըսածնիս, որ երկրիս պաշտպանութեանը համար կը վճարենք, 15 միլիոն ֆարինգ (20 կամ 18 փարանդ) չէ: Օտար տէրութեանց պարտաւոր զինուորներուն և ուրիշ պատերազմական միջոցներուն համար սպառուած ստակը ինչո՞ւ համար մեր աչքին մեծ կ'երևայ ու կը բամբասենք: Եւ խորհիս մէջ Վաղըիսէն զատ՝ մեզի չափ պատերազմական հաստատութեանց համար ըստակ ծախք ընող տէրութիւն չկայ: Սեր միայն ցամաքային և ծովային զօրաց համար ըստ պառածը Բրուսիոյ բոլոր քաղաքական և զինուորական ծախսութեանց ծախքէն աւելի է: Սեր տուածը Լմերիկայի բոլոր կառավարութեանը համար ծախս ըրածէն երկու անգամ աւելի է: Օտար յարձակմանց ամենին նըշան չեղած ատենը՝ մեր երեւելի անձանց ցուցցած երեւակայական երկիւղը, կանանց և տղայոց կը վայելէ: Եւ ասանկ անհիմն կասկածներով մեր դրացեայ անիրաւութիւն ըրած կըլլամք: Սեր ծովային զօրութիւնը ըստ ամենայն մասին բաւական է՝ եթէ հարկը պահանջելու ըլլայ՝ ուրիշ մը հետ պատերազմ

մելու, միայն թէ բարեկարգ վիճակի մէջ ըլլայ միշտ:

— Յիշեցնելով լրագիրը կը հաստատէ, թէ Ենդիսի և Վելիքայի կառավարութեան մէջ տեղը գաշտադրութիւն մը եղեր է, աս վերջին տէրութեան վտանգ մը գալու ըլլայ նէ առաջը առնելու համար:

— Ենդիսի և Վելիքայի միջոցով Վաղըիսի կերութիւնը յայտարարութիւն մը հանեց որով կը ծանուցանէ թէ մայիսի 1-էն սկսելով լրերնց աւանդ տրուած ստակին վրայ միայն հարկերին մէկ տարեկան շահ պիտի վճարեն:

— Ենդիսի և Վաղըիսի մէջ 28 միլիոն անգլիական մշակեալ և 4 միլիոն անգլիական երկիր կայ որոնց տէրերը միայն 60,000 հոգի են, իսկ յիշեալ երկրի բնակիչները 4 միլիոն գերդաստան են:

— Վաղըիսի հաշիւէ մը կ'երևի որ Ենդիսի, Բուլոնիոյ և Սիոլիոյ նաւահանգիստներէն 1,494,044 դարձեալ անհետ լինելու 7129 նաւ ելեր են՝ հինգ տարուան մէջ: Եւ նաւերէն 44 ր ալեկոծութեամբ խորտակեր են և 1,043 հոգի ընկճուած են:

— Ենդիսի մէջ ընկերութիւն մը հաստատուել է Լադրալիս գաղթել ցանկացող չքաւորներուն օգնելու համար: Եւ այժմ 400 գերդաստաններու այսինքն 2000 չքաւորաց պէտք եղած ծանապարհի և հազուադէպ ծախքը յիշեալ ընկերութիւնը վճարել է, այն պայմանաւ որ Լադրալիս հասած ատեն նին վատրելին նէ վճարեն: Եւ գումարը ընկերութեան ձեռքը հասնի նէ, նոր գաղթականներու օգնութեան պիտի գործածուի:

— Վաղըիսի հաշիւէ մը կ'երևի որ 1851 ին մէկ տարուան մէջ մեռնողներէն մը նացած ժառանգութիւններուն գումարը 49,402,391 լիւսա եղեր է, այսինքն 5500 միլիոն օսմանեան դահիկանէն աւելի: Եւ գումարէն տէրութեան գանձուն վճարուած ժառանգական կտակի հարկը և ծախքը 2,253,039 լիւսա կամ 260 միլիոն դոլարէն էր հետեւեալ կերպիւ:

28,721,005 լիւսան ծնողաց կամ որդեաց կրտսէր եղած ըլլալով՝ հարկւրին մէկ հարկ առնուել է:

14,232,765 լիւսան եղբայրներու և քրորերու կտակ եղած ժառանգութիւն ըլլալով՝ հարկւրին երեք վճարել է:

1,788,469 լիւսան հօրեղբարց և հօրեղբոր որդեաց ժառանգած ըլլալով՝ հարկւրին հինգ տրուել է:

229,652 լիւսան աւելի հեռաւոր ազգականներու թողուցած ժառանգութիւն ըլլալով՝ հարկւրին վեց հարկ տրուել է, և 4,385,308 լիւսան, օտարականներու ձգուած ըլլալով՝ հարկւրին տասը հարկ առնուել է:

Մէկ սպա 4840 քառակուսի եարտա է:

գեղեցիկ՝ աղջիկ մը ոտքի վրայ կայնած՝ պատին կռթնէր էր, և իր երկայն ու գեղեցիկ մատներով թուփ մը աւեր կը մանրէր, անոր ծաղիկները կը փրցունէր ու գետինը կը թափէր: Ետեւ զատ բազուկը ինչ ուան արմուկը բաց էր, և իր թխապոյն բազուկները՝ որ Լըլըի Լսողկան արձանին բազուկացը նման էին, անհամբեր կերպով մը կը դողդղային, և իր դիւրամեք ու քնքուշ (նաղիք) օտքերովը գետինը կը գարնէր, անոնի որ իր սրունքին վայելուչ ձեւը հագած բամբակահիւս գունաւոր դուլապոյն վրայէն կը տեսնուէր:

Իրմէ երեք քայլ անդին, քրան կամ քրան երկու տարեկան բարձրահասակ սրտոսկի մը կար՝ որ ամբողջ մը վրայ նստած, ու իր արմուկը հին ու սրբահար կարասիքի մը վրայ կռթնեցուցած՝ կ'օրուէր ու աղջկան կը նայէր այնպիսի գեմբով մը՝ որուն վրայ կարծես թէ սրանեղութիւնը և զայրութիւնը կը կուտէին: Իր աչքերը որով թէ բան կը հարցնէին, բայց երիտասարդ աղջկան հաստատ ու անթարթ նայուածքը իր խօսակցին վրայ իշխողութիւն մը կը ցուցնէր:

— Եւս, Սերսետէս, ըսաւ երիտասարդը,

դատիր մօտ է, և հարմիրը ընելու ատենն է, պատասխան տուր ինծի:

— Հարիւր անգամ քեզի պատասխան տուի, Գերնան, և սրուգիւ դո՞ւն քու անձիք թշնամի պիտի ըլլաս որ ինծի կը հարցնես:

— Վարձեալ կրկնէ, կազմէմ, որպէս զի կարող ըլլամ հաւատարմ ըսէ ինծի անգամ մըն ալ թէ իմ սէքս կը մերժես, որուն հաճութիւն կուտար մայրք: Թէ իմ երջանկս ծաղը կրկնես, իմացուր ինծի: Ինչու որ իմ կեանքս ու մահս քեզի համար ոչինչ են: Սէ տեր Լսողուած, տասը տարի քեզի ըլլալու համար մտածեցի, ու հիմայ ինչպէս կ'որոշեցունէմ այն յայտը որ իմ կենացս միակնալ տակն է:

— Բայց Գերնան, յոյսը ունենալուդ համար քեզի քաջալերութիւն գտնէ՛ ես չեմ տուողը, պատասխանեց Սերսետէս, և այդ կողմէն զիս յանդիմանելու իրաւունք չունիս, ես քեզի միշտ կրտսէր թէ զքեզ եղբոր պէս կը սիրեմ, և այս եղբայրական սէրէն աւելի բան մի պահանջեր ինծմէ, վասն զի իմ սիրտս ուրիշ չի կրնար: Եւս խօսքը շատ անգամ ըսած եմ քեզի, Գերնան:

— Եւս, ես ալ գիտեմ, Սերսետէս, պա-

ԳԱՂԱՒԱ: Փարիզ 10 մայիս:

Ենդիսի տէրութեամբ սպասուած մեծ զօրահանգէսը այսօր կատարուեցաւ Լըլըի գաշտին մէջ (չան տը մարս) ամենայն փառաւորութեամբ և անվրդով հանգարտութեամբ: Ենդիսի տէրութեան գրօթակները՝ օրհնութեան պաշտօնը կատարուելէն ետքը՝ զանազան գունդերուն բաժնուեցան: Վաղըիսի իշխանը բարձր տեղէն ընտիր ատենաբանութիւն մը ըրաւ զինուորներուն, որոնք մեծ սէր և համակրութեամբ ցուցուցին: Վարեղէ քրեմէ բոլոր բնակիչները, և Վաղըիսի շատ կողմերէն հետաքրքիր անձինք ներկայ գտնուեցան, նմա նապէս օտար երկիրներէ անթիւ մարդիկ այս փառաւոր հանգէսը տեսնելու գացած էին:

Եւրոպիոյ շատ լրագիրները կը գուշակէին թէ աս առիթով Վաղըիսի կայսերութիւնը կը հաստատուի. բայց վերջերեալ հեռագրական լուրերը կ'ապացուցանեն թէ առանձին ին անանկ բանի մը նշան ալ չէ երևցեր:

— Ենդիսի տէրութեամբ Վաղըիսի մէկ թերթին մէջ ծանուցիւր թէ Վաղըիսի պղնձէ դրամները պիտի հարկւին ունոր ձեւով թափուին: Եւ մայիս 9 ին ասոր վերաբերեալ օրէնքը հաստատուեցաւ, որն որ (Օրէնսդիր ժողովին և Օրէնսդիր տառքին օրէնքն է:

Սոր դրամներուն մէկ կողմը Լըլըի Լսողկան Պոսթարք և մեկալ կողմը գինը պիտի գրուի: Ստորի Հասարակականութիւն Վաղըիսի խօսքերը վերնալու են դրամներուն վրայէն:

Հիմայ գտնուած պղնձէ դրամներուն 10,244,394 ը թագաւորական 1719 էն մինչև 1768 ին կտրուած, 19,232,543 ը զանգակի մետաղէ թափուած 1791 ին, 19,691,266 ը 1801 և 1811-ի 2 հին հասարակապետութեան 5 և 7 տարիները թափուած, 19,232,543 ը 1811-ի թագաւորական, Ենդիսի և Վելիքի պաշարման ատենը թափուած, 250,000 ը 1848 ին թափուած: Եւս ամենը 168,650,746 ֆրանքի արժողութիւն ունին:

— Օրահանգէսի մը մէջ՝ պատերազմի նախարար Սերսետ Ենդիսի զօրապետը տեսաւ, որ Լըլըի մարաշխտը մընքնստ ձի մը հեծած էր, ինքն ալ պատուական և հեղարաբայն ձիւ մը վրայ նստած ըլլալով՝ մարաշխտին քովը գնաց ու ըսաւ, մարաշխտ, շատ կը ցաւիմ որ ինքզինքնիդ ասանկ մեծ վրտանգի մէջ կը գնէք, կաղաչեմ ընդունեցէք իմ ձիս որուն հեղութիւնը կը ծանաչէք: Սարաշխտը թէպէս չուզեց ընդունելու, բայց զօրապետը շատ ստիպելով՝ վերջապէս իւր ձին մարաշխտին զրկեց: Եւս իրիկունը պատերազմի նախարարը Լըլըի տեսն պալատը

1. Մէկ սպա 4840 քառակուսի եարտա է:
2. Մէկ սպա 4840 քառակուսի եարտա է:

տասնանեց երիտասարդք. այն, գուն այս բանը համարձակ ըսելէն չի քաջուեցար: Բայց չէս գիտեր որ Վաղըիսի մէջ իրենց մէջէն ամուսին ընտրելը սրբազան օրէնք մըն է:

— Եւ սխալիս, Գերնան, այդ սովորութիւն է, չէ թէ օրէնք և կամ ուրիշ բան, հաւատալ ինծի, ու քու օգտիդ համար այս սովորութիւնը քեզի օգնութիւն մի կանչեր: Գինուորութեան գրուած էս, Գերնան, ու այն ազատութիւն որ հիմայ կը վայելես թող տուութիւն մըն է միայն: Վաղըիսի վայրէկան կրնաս քու գրօթակիդ տակը կանչուիլ ան տուելը ինչ պիտի ընես: զիս որ ողորմելի որը աղջիկ մըն եմ, տրուած ու աղքատ, ուրուն և բախանգակ ունեցածը խրճիթ մըն է, ան ալ գրեթէ աւերակ, որուն մէջ քննի մը հին ցանցեր կախուած են. խեղճ ժառանգութիւն մը որ հայրս մօրս թողուց, և մայրս ալ ինծի: Տարի մըն է անոր մեռնելը, մտածէ, Գերնան, ու այն ժամանակէն հետե գրեթէ հասարակաց ողորմութեամբ կապրիմ: Եւս ինչ կը ձեռնարկեմ որ ես քեզի օգտակար եմ. և այս ալ ուրիշ բանի համար չէ, բայց եթէ ձինորութիւնը ինծի հետ բաժնուելու իրաւունք ունենաս, ես ալ կրն

գացած ընթացքով ինքնազգահ իշխանը զանիկայ մէկ դիքաշեց ու ըսաւ. « Սէնթ Մարտին, ան որ իշխաններն ըրինք ինձ աւելի զգալի եղաւ քան թէ նոյնը ինձի բրած ըլլայիր, ինչու որ մարտաշարքը որ կայսերութեան շրջանացը վերջին մնացորդն է, ինչ մարտաշարքին դատաւ տանին վեհանաժարար և Վերսայլէի մէջ դիւքաշարքար վարուեցաւ. թոյլ տուր ինձ որ երախտագիտութիւնս ցուցնեմ » : Եւ խօսքերէն ետքը՝ նախագահ իշխանը պատերազմի նախարարին հետ ախոյր երթալով, ամեն նէն պատուական ձին ցուցուց ու նախարարը ստիպեց որ ընդունի զայն :

— Վաղըից մակերևութի ընդարձակութիւնը պաշտօնական հաշիւներու նայելով 52.768.898 հեկտար է :

Իսկէց արօրով (սափան) մշակուած կամ մշակուելու երկիր համարուելով հարկատու եղածը 25.559.152
Լրօտի (չայր) բռնած երկիրը 4.834.621
Լճերէն երկիրը 2.134.822
Լճաւանները 8.631.348
Օւնաղան մշակութիւնը 957.934
Պարտէզք և պտղաբեր ծառանք 643.699
Պրտու (սաղ) անկածները 64.690
Սրմուզք, աւաղանք և լոյս 211.062
Շինուած երկիր 241.842
Ճանապարհք, փողոցք 1.215.115
Վեռք, լիճք և աւաղ 454.306
Հասարակաց շինուածք 17.775

44.960.366
Ուստի անմշակ մնացած երկիրները 7.808.532
Հեկտար տարածութիւն ունին : Նախագահ իշխանը ասանց ալ մշակուելուն վրայօր տնօրէնութիւններ ընելու կը խորհի, ուսկից ինչքան աւելի բարիք յառաջ քաշէր յայտնի է :

Եւ այժմ մշակուած երկիրներէն ձեռք բերուած ցորենը 155 միլիոն հեկտարէն է :

Երկրագործական բերքին արժողութիւնը
1700 ին 1.500 միլիոն ֆրանք էր :
1784 ին 2.023 " " "
1813 ին 3.350 " " "
1840 ին 6.022 " " "

Պաշտօնական հաշիւներու նայելով այս գումարը միշտ յաւելնալու վրայ է :

Օտար երկիրներէ ամէն տարի Վաղըիս մասն եղբերաւոր կենդանիները 40.000 էն և ձիերը 20.000 :

— Ի խմբի Եպիսկոպոսը Վարսիլիա հասեր է, անկէջ Հռոմ երթալով եկեղեցական պարտաւորութիւն մը կատարելու համար, ինչու որ ամեն եպիսկոպոս պարտաւոր է Պապին այցելութիւն մը ընելու, եթէ մեծ արգելք մը չունենայ :

1 Սէնթ Մարտին 12 օրով (տե՛ս իմ) շաբաթ է :
2 Սէնթ Մարտին 23/100 օսմանեան քիւրէի շաբաթ է :

դունիմ, վասն զի դուն հօրեղբորս որդին ես և մէկ տեղ մեծցանք, և գիտեմ որ եթէ չըն, դունիմ, իմ հրաժեշտ սրտեղութիւն պիտի տայ քեզի : Բայց կը տեսնեմ թէ այս ձուկը որ պիտի ծախեմ, ձեռացս դրամական օգնութիւն մը պիտի տայ որ կանխիկ ծախու առնեմ ու մանեմ : Գերնան, ասիկայ ինձի ողորմութիւն մըն է :

— Ո՛հ, հոգ չէ, Մերսետէս, դուն որ այգիս աղքատ ու անօգնական ես ինձի աւանդէն հարուստ վաճառականին կամ Վարսիլիայի ամենէն հարուստ սեղանաւորին աղջկէն աւելի պատշաճ կերեալս : Սեղի պէս մարդիկներուն ինչ պէտք է, բայց եթէ համատու ու տանտիրին ընկեր մը : « Եւ երկու կողմէն ալ աղէկը քեզմէ աւելի ուր գտնեմ » :

— Գերնան, պատմաստեց Մերսետէս գլուխը շարժելով, տանը հոգ չի տանող ու համեստութիւնը չի պահող կնիկ մը այն կըլայ որ իր ամուսինն ուրիշ մարդ կը սիրէ : Գոհ եղիք իմ բարեկամութենէս, փասն զի ես միայն այն բանին համար խօսք կուտամ, որն որ ապահով եմ կատարելու :

— Եւ, կը հասկնամ միտքդ, ըսաւ Գերնան. դուն քու թշուառութիւնդ համբե-

ԱՒՍԴՐԻԱ : Վիեննա 13 մայիս :

Ֆրանսոս Եղեմի կայսեր Սաքսոնի Սիւտմիա իշխանուհւոյն հետ ամուսնանալուն լուրը օրէ օր աւելի հաստատութիւն գտնելու վրայ է : Յիշեալ իշխանուհին 1834 ի օգոստոսի 2 ին ծնած է, ուստի և դեռ 18 տարին լրացուցած չէ :

— Եւստիոյ մէջ ստիկանութեան նախարարութիւն մը պիտի հաստատուի որ արհեստաւորաց բոլոր ընկերակցութիւններուն և տպագրատուններուն վրայ հսկելու որպէս տնօրէնութեան է, նա և քաղաքական խօսակցութեան և վարման վերատեսչութիւն պիտի ընէ :

— Վեհափառ Նիկողայոս կայսրը ամայս 12 ին Վիեննայէն մեկնելով՝ Փրահա գնաց, ուր Վաղըից հրաժարեալ կայսր Ալեքսիս նանտոյին հետ տեսութիւն ընելէն ետքը, Տրէզուարի վրայէն Պետլին գնաց :

ՏԱՆԻՄԱՐՔԱ : Շաբաթագրիս նախընթաց թերթին մէջ յիշեցինք, որ Լոնտոն մեծ տերութեանց դեսպանները Տանիմարքայի ամբողջութեան և յաջորդութեան գործնց վերաբերեալ պայմանագիր մը ստորագրելու վրայ են : Շէշուրիկ և Զօլթայն դքսութիւնները Տանիմարքային կից պիտի մնան : Եթոպոյ յաջորդը Քրէթիէն ալ Վաղըից դուքսը պիտի ըլլայ, որ 1818 ի տարի 8 ին ծնած է, և Տանիմարքայի հասարակութեան շատ սիրելի եղած է իւր անկեղծ և համարձակ բնաւորութեանը համար : Շէշուրիկ Զօլթայն ապստամբներուն դէմ իւր գնդովը կուռիլ ուղեց, բայց թագաւորը չթողուց որ յիշեալ բանակին դէմ կուռի, ուր իրեն երեք եղբարքը կային : Տանիմարքայի նոր ընտրուած յաջորդին կինը Էնա Վասելի իշխանուհի Լուիզան է, որ ծայրագոյն գեղեցկութեան հետ հազուագիւտ առաքնութիւններ ունի : Եւստի երկու տղայ և մէկ աղջիկ ունին, որոց առաջինները նոյն ուսումնարանի մէջ կրթուած են, ուր ժողովրդեան տղայքը կը կրթուին :

ԲՐՈՒՍԻԱ : Պետլին 10 մայիս :

Լմայս 6 ին երկրորդ խորհրդարանը առաջին խորհրդարանին կողմութեանը վերաբերեալ թագաւորական հրամանը քննելու համար նշանակուած յանձնարարական ժողովոյն պատգամը լսեց, և երկար հակաձայնութենէ ետքը թագաւորին օրինակը հերքեց :

— Ուստի կայսերութեան մայիսի 8 ին Պետլին հասեր է :

րութեամբ կը տանիս, բայց իմ աղքատութենէս կը վախնաս : Գիտցած ըլլաս, Մերսետէս, որ եթէ սիրելի ըլլամ քեզի, բազում պիտի փորձեմ, գուն ինձի երջանկութիւն պիտի բերես, ու հարուստ պիտի ըլլամ, կամ ձկնորսութեան գործս ընդարձակել, կամ իբրեւ գրագիր գրատուն մը մանել և կամ ինքնագլուխ առուտուրի պարագիլ :

— Եւստի մէկն ալ չես կրնար ընել, Գերնան, որովհետեւ զինուոր ես, ու թէ որ հիմայ հոս ես, պատճառը այն է որ պատերազմ չի կայ, ուրեմն միշտ ձկնորսութիւն ըրէ : Ժի երազդ, որ իբրեւ եղածէն աւելի գէշ կը ցուցնեն քեզի, գոհ եղիք իմ բարեկամութենէս, ու ինձմէ ուրիշ բան մի սպասեր :

— Եւստի, իրաւունք ունիս, Մերսետէս, նաւապետ պիտի ըլլամ, ու մեր նախնեացը զգեստին տեղը որ քու աքրիգ գէշ կերեալ, վերնիւնով փայլեցուցած գլխարկ մը պիտի դնեմ, գծաւոր շապիկ, և խաղաղարար ինքնակերպութիւնը կապոյտ բաժնին մը պիտի հագնիմ : Եւստի հագուել պէտք չէ քեզի հաճել ըլլալու համար :

— Ի՞նչ ըսել կուզես, հարցուց Մերսետէս սեգ նայուածքով մը, ըսածդ չեմ հաս-

ԹՕՍԲԱՆԱ : Եւստիոյ լրագրիներուն շատերը կը գրեն թէ Թօսքանայի մեծ դուքսը հին գաղափարներու տէր եղող խորհրդագրականներուն թելագրութեամբ, մտադիր է որ յիշեալ երկրի վաղեմի մեծ դուքսերէն Լեօփոլտ առաջնոյն հաստատած կրօնական և քաղաքական պատուութեանց օրէնքը ջնջէ : Եւ անակնուկէն դիտաւորութիւնը ի գործ դրուելու ըլլայ նէ՝ Թօսքանայի մէջ գտնուած բողոքականները, հրեայները և առհասարակ ամեն հռոմէական չեղող աղքատ պիտի պարտաւորին ուրիշ երկիրներ գաղթելու : Եւ աս նոր կարգադրութեամբ պատկաններն անգամ մեծ նեղութեան մէջ պիտի լինան, ինչու որ ասով եպիսկոպոսները կրօնական բռնութիւն բանեցնելու իրաւունք ունենալով, փողոյները հայհոյողները, եկեղեցի չգալողները, չստատովանողները, հաղորդութիւն չառնողները և այլն խտրութեամբ պիտի պատժուին, ինչպէս որ արդէն Վոլթերայի վիճակաւոր եպիսկոպոսը իրեն ստորագրեալ հոգեւորականներուն գրեթէ որ ասանկ կրօնական յանցանաց տէրերը իրեն խմբընէն :

— Եւստի քու աս դիտաւորութիւնը նախարարներուն ծանուցած ժամանակը անոնք դէմ կեցան և յայտնեցին որ այս առաջարկութիւնը ի գործ դնելէն աւելի հաճութեամբ պաշտօնէ կը հրաժարին : Սիայն հասարակաց կրթութեան նախարար Պօլեյայի Սարքեզը դէմ չկեցաւ, որն որ Հռոմէայու գահին կողմակիցներուն պարագլուխը կը համարուի : Եւստի քու նախարարաց ընդդիմութիւնը տեսնելով իւր ընթացքէն ետ կեցաւ և առ այժմ միայն 1848 ին հրատարակուած սահմանադրական օրէնքը ջնջելու միտեցաւ, որն որ ի գործ ալ դրաւ, ինչպէս և Քօրթէրէ Իսախան լրագիրը հեռագրական միջոցով մայիսի 8 ին Պիօրէնցայէն առած լուրերով կը հաստատէ :

ՍԱՐԿԵԶ : Եւստի նոյն սահմանադրական օրէնքը ջնջելու վրային պահպան զօրքն ու խորախեղացուց շնորհսւած քաղաքական իրաւունքն ալ բարձաւ :

ՍԱՐԿԵԶ : Եւստի Տօրա արուարձանին վառ օգարանը կրակ առած ատենը (տես Նոյեան Վաղըից 10 երրորդ թերթը) Սաքսի անուն զինուորական պաշտօնեայ մը մեծ բաւութեամբ կրակին մէջ մտնելով, մեծ վառօգարանը աղատեց եր : Եւստի ան երեւելի ծառայութեանը փոխարէն ոսկի պատուանշան մը, և 1.200 լիւրա ունի շնորհուեցաւ, և յիշեալ արուարձանին փողոցներէն մէկուն անունը Սաքսի դրուեցաւ :

Կրնար :

— Բնէ կուզեմ, Մերսետէս, որ ասանկ հագուած մէկու մը կը սպասես, և անոր համար է որ ինձի հետ այգիս խտրութեամբ ու անգլութեամբ կը վարուիս, բայց գուցէ անիկայ յողորմեմէն է, և եթէ այն պէս ալ չէ, բայց ծովը անոր համար անանկ է :

— Գերնան, ըսաւ Մերսետէս, քեզի բարեհալ կը կարծես, բայց սխալեց եմ : Գերնան, գէշ սիրտ ունիս ու քու նախնեացութենէդ աստուծոյ բարկութիւնը օգնութիւն կը կանչես : Եւստի բան մը չեմ պահեր, կըս պատեմ, ու ըսած մարդը կը սիրեմ, թէ որ պարու ալ չըլլայ, քու ըսած անհաստատութիւնդ մեղադրեցիք տեղ, պիտի ըսեմ որ անիկայ զիս սիրելով մեռաւ :

Երիտասարդ Քաթալանցին բարկութեան շարժում մը ցուցուց :

— Եւստի ինչու, Գերնան, ես քեզի չսիրեցաւ համար անոր հետ պիտի աւրուիս, դուն անոր հետ մենամարտուե պիտի ելլես : Ի՞նչ պիտի շահիս անկէց, եթէ ոչ իմ բարեկամութիւն պիտի կորսնցունես թէ որ յաղթուիս, ու կամ իմ բարեկամութիւն ատելութեան պիտի փոխուի թէ որ յաղթես :

Տալուա հեղինակ լեւեռնով

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԼՂԼԻՆԻ 21 ապրիլ

ԼՂԼԻՆԻԻ միացեալ նահանգաց Հաւասարակապետութեան կողմէն ճարտար կայանաւորութեան վրայ յաւատարմիդ մը զրկուիլը յիշեցնեց։ Փէրրի հրամանատարի ձեռք տալիս, զանոնք նամակ մըն ալ զրկեց ճարտար կայաներ, որուն թարգմանութիւնը հետեւեալն է։

«Ան նամակին հետ ձեռքի գետնին մը կողքին» որ ես քնքը ընտրած եմ. և որ իր երկրի մէջ բարձր աստիճան ունեցող պաշտօնի մըն է և ամենին կրօնական քարոզիչ չէ։ Իմ հրամանովս կրկին ձեռքի իմ ուղեկցիս և բարձր մարտնչական տանէր և երկու տարեկանս մէջ բարեկամութիւն և առեւտրական հարաբերութիւն հաստատուեալ։

Գիտե՛ք որ Ամերիկայի միացեալ նահանգները մէկ ծովէն մէկը կը տարածին։ Օրիկոնի և Քալիֆորնիայի ընդարձակ երկրները հիմա հասարակապետութեան մասն են, և աս երկրներէն որ սկիւղ, արծաթի և թանկագին քարերու հարուստութիւն ունին, մեր շոգեհասերը քան օրուան մէջ ձեր երջանիկ երկրին եղբայր կրնան հասնել։

Մեր նաւերէն շատերը առէկ ետքը ամեն տարի, և գուցէ քանի մը հասն ալ ամեն շաբաթ, Քալիֆորնիայի և Չինաստանի մէջ տեղը պիտի ծանապարհաբերեն. աս նաւերը ի հարկէ ձեր կայանութեան ծովերէն առնեն պիտի անցնին, ուստի ձեր բարեկամութիւնն և ձեր մեծութիւնն մեր մարդոց համար բարեկամութիւն և անոնց ընկեր համար պաշտպանութիւն կը խնդրեմք և կը յուսամք։

Այլ բաժնի մը մեր ժողովուրդը ձերքին հետ առեւտուր ընելու թողութեան ստանայ, բայց ամենին հրաման չենք տար որ ձեր կայանութեան օրէնքներէն մէկն ալ աւելի։

Մեր նպատակը բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել է և ոչ ինչ աւելի։ Դուք կրնաք ունենալ անանկ բերքեր որ մենք շատ ուրախ կըլլանք գիշեր, մենք ալ ուրիշ բերքեր ունինք որ ձեր ժողովուրդէն կրնայ յարմարիլ։ Ձեր կայանութեան մէջ առատ հանքային ածուխ կը գտնուի, որն որ մեր շոգեհասերը Քալիֆորնիայի Չինաստան երթալու ատեն կըրնան գործածել։ Ուստի ցանկալի է որ ձեր կայանութեան նաւահանգիստներէն մէկը նշանակուի, ուր յիշեալ ածուխը բերուի և մեր նաւերը կարենան միշտ գալ ու ծախու առնել։

Ուրիշ շատ պատճառներով ձեր կայանութեան ու մեր երկրի մէջ տեղը առեւտուրը երկու կողմանց ալ օգտակար կրնայ ըլլալ։ Աղէկ քննե՛ք այն նոր օգուաններ որ կրնան ծախել մեր ձեռքի գետնէն որոնք մեր երկու երկրները մէկ մէկու մտեցնողն են, և թէ այն օգուաններ ինչ բարեկամութիւն գիտաւորութիւն ու յարաբերութիւններ պէտք են ապրել աս երկու երկրները կառավարողներուն արմին ու։

Փէրրի հրամանատարը աս անոնց խօսքերով պիտի ներկայանայ ճարտար կայաներ դիմացը, բարեկամական և առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատուելու մտք։ Ինչպէս ալ պաշտօնը դիւրին չէ. ինչու որ ճարտարներ Չինացիներէ աւելի օտարներէ կը փախչին։ Աւելի ազգերու համար նախատեսքներն այն չափ է, որ ճարտարները օտար երկիր չեն կրնար ծանապարհաբերել։ Ինչպէս որ միւրիկով ուրիշ տէրութեան ծովերէն կրնան ու ետքը իրենց երկիրը կը դառնան, յաւիտեական բանտարկութեան կը դատապարտուին։

ԱՂԼԻՆԻ ԼՂԼԻՆԻ

ԼՂԼԻՆԻԻ սրբազան Պատրիարքի նախկին փոխանորդ շնորհաւայտ տէր Թադէոս ծայրագոյն վարդապետը, երեկ կէս օրին Տըրապիզոնի Օսմանեան շոգեհասով, մայրաքաղաքէն մեկնեցաւ սուրբ Իշմիաթին երթալու համար, ինչպէս որ անցեալները ծանուցեր էինք։

— Իրաքանդակաւոր մէկ և չըջալայր գրեթե ամբողջ ռուսահայրենաբեր մէկ մեր ի վերջ տեղիէն իրենց շարունակութիւնը. (Գիտ. իւր. — 9 — 10 — 11)։

— Իհտի բուլէի ԼՂԼԻՆԻ. հիւանդանոցի մէջ հաստատուած սուրբ Փրկչեան ուսումնարանը 11 դասատուք ունի։

1 Պ. Գիտք, հայկաբանութեան և բարոյական հրահանգաց բարձրագոյն դասու։

2 Պ. Թորոս, հայկաբանութեան և բրիտանական վարդապետութեան երկրորդ դասու, և և աշխարհագրութեան։

3 Պ. Յարութիւն, թուաբանութեան և գաղղիական լեզուի։

4 Պ. Սանուէլ, տաճիկերէնի։

5 Պ. Պօլսո, անգլիերէնի։

6 Պ. Ֆերտինանտո, իտալերէնի։

7 Պ. Սիբայէլ, թուաբանութեան սորոքի դասու։

8 Պ. Գրիգոր, հասարակ ընթերցանութիւն։

9 Տերապու Լիստակէս, երաժշտութիւն։

10 Պ. Պետրոս, գծագրութեան։

11 Պ. Թովմաս, վոյեւադրութեան։

Իս ուսումնարանի աշակերտքը 200 ի չափ են, որոց 12 ը ծարաւաստութիւն, 50 կամ 60 ը քերականութիւն, 42 ը քրիստոնէական վարդապետութիւն, 20 ը աշխարհագրութիւն, 22 ը գաղղիերէն, 15 ը անգլիերէն, 37 ը տաճիկերէն, 84 ը թուաբանութիւն, 30 ը երաժշտութիւն, 120 կամ 130 ը հասարակ ընթերցանութիւն կը սովորին։

— Երեւանի Լուսաւորչեան դպրոցին մէջ չորս դասատուք կան։

1 Պ. Լիստակէս (Սառաֆ) Գիտքեան, հայկաբանութեան, սրբազան պատմութիւն, քրիստոնէական վարդապետութեան, թուաբանութեան և գաղղիերէն լեզուի։

2 Տերապու Լիստակէս, հասարակ ընթերցանութիւն և վոյեւադրութեան։

3 Տերապու Լիստակէս, հասարակ ընթերցանութիւն և գեղեցիկագրութեան։

4 Տերապու Եսայի, Լուսաւորչեան։

Իս դպրոցին մէջ 197 աշակերտք կան, որոց 27 ը քերականութեան, թուաբանութեան, սրբազան պատմութեան և քրիստոնէական վարդապետութեան կը սորոքուին. ասոնցմէ 5 ը գաղղիերէն ալ կը սովորին։ 32 աշակերտք քրիստոնէական վարդապետութեան, հասարակ ընթերցանութիւն և գեղեցիկագրութեան կը վարժին, 67 ը գործք առաքելոց և սաղմոսք կը կարդան ու մնացեալները պարուբերք։

— Բաղիկեանի (գաւոր քեօյ) սուրբ Թադէոս եկեղեցւոյ դպրատան մէջ 39 աշակերտք կան, որոց 7 ը աղջկանք են։ Իս վերջինները սաղմոսք, քերական և բնական կը կարդան. իսկ միւս աշակերտք 2 ը քերականութեան սիլլաբար կը սովորին, 2 ը նարեկ, 5 ը գործք առաքելոց, 2 ը համառօտ աստուածաշունչ, 3 ը պաղմոս, 3 ը հեգեթէն, 2 ը բերական, 3 ը բնական կը կարդան. յաւաքագէտներէն 11 ը թուաբանութիւն և 17 ը գիր ալ կը սովորին։

Սիւնի վարժապետ Պ. Յարութիւնն է։

— Եւրոպական երկու դպրատան կայ, որոց մէկը մանկանց և միւսը աղջկանց համար է։

Սանկանց դպրատան մէջ երկու ուսուցիչք կան։

1 Պ. Գիտք Եւրոպական, հայկաբանութեան, վոյեւադրութեան և թուաբանութեան, միանգամայն և կամ աւարիչ։

2 Պ. Սիւնի Գիտքեան, հասարակ ընթերցանութեան և երաժշտութեան։

Իս դպրատան աշակերտքը 150 են, որոց 31 ը քերականութիւն կը կարդան և մնացածները հասարակ ընթերցանութիւն կը սովորին։

— Երեւանի դպրատան մէջ երկու վարժապետութիւն կան։

1 Սարգսիւտ, հասարակ ընթերցանութիւն։

2 Վարժապետ Տի մը, ասորեգործութիւն և կանացի արհեստից։

Երեւանի դպրատան մէջ 92 աշակերտութիւն կան, որոց 67 ը հասարակ կարգալ և 25 ը ասորեգործութիւն կը սովորին։

— Գաւոր վարժապետ վարժարանի մէջ մի միայն վարժապետ կայ։

Եւրոպական թուով 48 են, որոց 11 ը աղջկանք։ Իսոնցմէ 6 ը քերականութեան կը սորոքուին, 7 ը Լուսաւորչեան, 10 ը Սաղմոս և մնացեալքը Լուսաւորչեան կը կարդան։

1 Իտալերէն լեզուի դասատուութիւնը բարեխառն հոգաբարձութեան տնօրէնութեամբ անցեալ հինգշաբթի օր ինչեալ ուսումնարանէն բարձաւ, անոր համար ալ շնորհագրիկ նախընթաց թերթին մէջ հարցաքննութեան համառօտ պատմութիւնը ըրած ատենին, ուսմանց առարկայներուն կարգը չգրեց աս լեզուի ուսումը, որն որ յիշատակութեան ալ արժանի չէր։ Ուրախ եմք որ աս նոր տնօրէնութիւնը յոյսան Աղաւնոյս հինգերորդ թերթին մէջ հրատարակուած նամակով Ա. Ն. բարեկամին յայտնած գաղափարին համեմատ է։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՂԼԻՆԻ

— Շաբաթագրիս եօթներորդ թերթին մէջ հայապէի Սերտար Ինճէ պէյին Եւրոպական կողմերը զարմանալի քանութեամբ գողերու հետ կռուիլը յիշատակեցինք։

Ուրախ եմք որ յիշեալ աղետականը իւր ծանապարհորդութեան մայրաքաղաքս դարձաւ այս օրերս, և մենք ալ հետը տեսուածութիւն ընելով տեղէն ի տեղը պատմել տուինք նայն գէպքը, որ շատ հետաքրքրութեան առիթ եղած էր, և մեր գրածին հետ յարմար գտանք։

Իս առիթը ի գործ կը դնեմք բարեսէր հասարակութեան իմացնելոյ թէ անգլուական Ինճէ պէյը քաջասիրտութեան չափովը և գուցէ աւելի ազգասիրտութիւն ալ ունի, և այդ գի վրայ ունեցած այս սէրն է որ անցեալները առաջնորդեր էր անոր Հայաստանի կողմերը ազգային վտերբերուն և ուրիշ բարեպաշտական հաստատութիւններուն այցելութեան երթալու։

Հաւատարմութեան մայրաքաղաքիս բարեմիտ հասարակութիւնը իւր սովորական հիւրասիրտութեամբ պիտի պատուէ յիշեալ աղետականը և հետը ստեպ տեսուածութիւն ընելով մեր գրածէն աւելի գովութեան արժանաւոր անձ ըլլալը ինքնին պիտի վկայէ։

— Երեւանի թուաբանութեան Շիրէթի Խաչիկի շոգեհասերէն մէկը ներուցէն գալու տեսն. կամուրջին դարկաւ, և ծանապարհաբերները շատ վախցան։ Իտալեալդարար փնտս մը չեղաւ, բայց տեսնի անհոգութիւնը մարդոց կեանքը վտանգի մէջ կը ձգէ։

— Երեւանի Բաղիկեանի թուով 130 տարուան կին մը կայ եղբոր, և 50 տարեկան թուան սրդի մը ունի եղբոր։

— Եւրոպական կողմէ թէ Սասունի կողմերը Բիլիկեան քաղաքին մէջ երկու ամիս առաջ տաճիկ կին մը 5 զաւակ ծներ է։

— Եւրոպական կողմէ կը կարգաւոր թէ Լուսաւորչեան Բարձր անուանով մէկը ոտքին տակը մագնիսական զօրութեան ունեցող գործիք մը կը պահուի՝ ծանծի պէս գլխի վայր առատաւորութեան (թովաններուն) վրան քաղելու կրթութիւն կրնէ եղբոր։

Եւրոպական բժշկին մէկը տղուկին (սիւլեթ) շարժմանը շարունակ քննելով, փորձեր է որ օգը գեղեցիկ կամ ցուրտ ըլլալու ըլլայ նէ՝ տղուկը գոտուած ամանին ջրին տակը կ'ամփոփուի անշարժ կը մնայ. եթէ առաւօտուն ջրէն դուրս դալով՝ ամանին բերանը երկու ըլլալ շատ շանցեալով անձրեկ կամ ձիւն գալու նշան է. եթէ ջրին մէջը հանդարտ չկենտրոն խաղալու ըլլայ՝ ստատիկ հողմը և փոթորիկ նշան է։

— Եւրոպական կողմէ մէկ գրուած է թէ թուաւորեալ մարդկան համար մանանիւր (հարտալ) աղբու դեղ մը կրնայ ըլլալ։ Սեփական լայն դեղալ լեցուն մանանիւր բաժակ մը տար ջրոյ մէջ հալեցնելով խմելու ըլլայ՝ թուաւորեալը ստամոքսը դաջած բոլոր թոյնը կամ որ և իցէ ծանրութիւնը դուրս կը հանէ։

— Եւրոպական կողմէ կը կարգաւոր թէ Հոսմայու Պապին կողմէն Չինաստան զրկուած բարոյեցներէն Տըրապու Պրիւնէր քահանայի Բիլիկեան ըսուած գիւղին մէջ եօթը չինացւոց ձեռք սպանուեր է։ Գաղղիոյ Հիւսաւտան ալ Չինաստանի կառավարութեան բողոքեց որ աս եղեռնագործութեան յանցաւորները պատժուին։

ՏԵՍԻՔ ԼՂԼԻՆԻ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԿԱՆԵԱՆ — ՍԱՆԱՆ ԱՊՐՈԵԱՆ

ԼՂԼԻՆԻ Թարգմանաւոր Բարձրագոյն Իրան։

Կ. ՊՕԼԻՍ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԵՕՅԱՆՆՈՒ ՄԻԻՔԵՆՏԵԱՆ